

MAHMUDXO'JA BEHBUDIYNING MEROSI VA BUGUNGI KUNDA UNING O'RNI

Rasulova Zebiniso Xakim qizi

Lingvistika yo'nalishi 1-kurs magistranti,

O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15029980>

Annotatsiya

Ushbu maqola Mahmudxo'ja Behbudiyning merosini va uning bugungi kunda o'rni haqida so'z yuritadi. Behbudiyning ta'lim, madaniyat va siyosat sohasidagi islohotlari, uning Turkistonning jadidchilik harakati va umumiy rivojlanishidagi ahamiyati yoritiladi. Maqola, Behbudiyning o'z zamonida amalga oshirgan islohotlari va bugungi kunda uning g'oyalari va ishlari qanday qadrlanayotganini tahlil qiladi. Shuningdek, maqolada Behbudiyning o'zbek ta'lim tizimi, madaniyat va ilm-fan rivojiga qo'shgan hissasi hamda uning merosi asosida hozirgi kunda olib borilayotgan islohotlar haqida fikrlar bildirilib, Behbudiyning tarixi va zamonasi bilan bog'liq qimmatli saboqlar taqdim etiladi.

Kalit so'zlar: Mahmudxo'ja Behbudiyning merosi, jadidchilik harakati, ta'lim islohotlari, madaniyat islohotlari, ilm-fan rivoji, milliy qadriyatlar, siyosiy islohotlar.

Kirish qismi: Mahmudxo'ja Behbudiyning nomi Turkiston jadidchilik harakatining asoschilaridan biri sifatida tarixda muhrlangan. U, faqat o'zining o'rni va ta'lim sohasidagi islohotlari bilan emas, balki xalqni zamonaviy dunyoqarashga yo'naltirgan va ma'rifatni ilgari surgan g'oyalari bilan ham tarixda o'z izini qoldirgan shaxsdir. Behbudiyning asarlarida ilm-fan, ta'lim, madaniyat va siyosatning o'zaro bog'lanishiga katta e'tibor berilgan. U Turkistonning rivojlanishiga xizmat qilgan islohotlarni amalga oshirishda faollik ko'rsatgan va o'z zamonasining muhim ijtimoiy va siyosiy masalalariga e'tibor qaratgan.

Behbudiyning asarlarida zamonaviy ta'lim tizimi, madaniyatni yangilash, milliy qadriyatlarni tiklash va ilm-fanni rivojlantirish kabi muhim masalalar o'z aksini topgan. Maqolada Behbudiyning merosi va uning bugungi kunda, ayniqsa ta'lim va madaniyat sohasidagi o'rni yoritiladi. Shuningdek, Behbudiyning islohotlari o'z vaqtida qanday amalga oshirilgani va uning g'oyalari bugungi kunda qanday davom ettirilayotgani haqida so'z yuritiladi. U bugungi kunda ham o'zbek ta'limi va madaniyati rivojining poydevorini tashkil etuvchi muhim shaxs sifatida qadrlanadi.

Asosiy qism: Mahmudxo'ja Behbudiyning faoliyati Turkistonning ijtimoiy, siyosiy va madaniy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatdi. U jadidchilik harakatining boshlanishida yetakchi ro'l o'ynagan shaxs sifatida tanilgan. Behbudiyning asosiy maqsadi, Turkistonning ilmiy va madaniy jihatdan yangilanishi va xalqni ilm-fan bilan ta'minlash edi. U, ta'limni zamonaviylashtirishga intilib, eski an'anaviy usullarni yangilash va xalqni yangi bilimlarga erishish imkoniyatlari bilan ta'minlashga harakat qildi.

Behbudiyning ta'lim va madaniyat sohasidagi islohotlari, uning davrida faqat ilmiy rivojlanishga emas, balki jamiyatning barcha sohalarida yangilik va taraqqiyotga olib keldi. Behbudiyning o'zi yangi maktablarni tashkil qilish, o'qituvchilarni malakasini oshirish va ilm-fan asosida ijtimoiy hayotni modernizatsiya qilishda katta ahamiyat kasb etgan. Uning fikriga ko'ra, ilm-fan va ta'limni yangilash xalqni ijtimoiy hayotga faollashtirishi kerak edi.

Behbudiyning ta'lim tizimiga kiritgan islohotlari nafaqat o'z zamonida, balki keyingi avlodlar uchun ham muhim poydevor yaratdi. U o'quv dasturlarini modernizatsiya qilib,

fanlar orasida ilmiy yondashuvni o'rganishga alohida e'tibor berdi. Behbudiyning ta'lim tizimida diniy fanlar bilan birga dunyoqarashni kengaytiradigan umumiy fanlar ham muhim o'rin tutgan. Shuningdek, o'quvchilarni jamiyatdagi ijtimoiy va siyosiy o'zgarishlarga tayyorlashga yo'naltirilgan darsliklar va materiallar ishlab chiqilgan. Behbudiyning tashabbuslari bilan tashkil etilgan yangi maktablar nafaqat ilmiy yutuqlarga erishishga, balki milliy qadriyatlarni tiklash va rivojlantirishga ham xizmat qilgan. U, o'zining pedagogik faoliyatida, o'quvchilarga nafaqat bilim berishga, balki ularni ma'rifatli va jamiyatda faol bo'lishga tayyorlashga katta ahamiyat berib, ta'limda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni ham ilgari surgan.

Behbudiyning faqat ta'lim sohasidagi islohotlari bilan cheklanib qolmay, balki u madaniyat va siyosat sohasida ham katta o'zgarishlarni amalga oshirgan. Uning siyosiy qarashlari, Turkistonning o'zlikni anglashga, o'zining milliy qadriyatlarini tiklashga asoslangan edi. Behbudiyning siyosatdagi faoliyati, xalqni mustaqil fikrga ega bo'lishga, madaniyatni yangilashga va mustamlakachilikka qarshi kurashishga chaqirgan.

Madaniyat sohasida esa, Behbudiyning islohotlari, Turkistonning o'ziga xos an'analarini saqlagan holda, ilmiy va madaniy yangilanishlarni amalga oshirishga qaratilgan edi. U, zamonaviy ilm-fan va san'atni rivojlantirish, shuningdek, milliy adabiyot va san'ating o'sishini ta'minlashga katta e'tibor qaratgan.

Behbudiyning merosi, o'z zamonida amalga oshirgan islohotlari va g'oyalari bugungi kunda ham qadrlanmoqda. U, Turkistonning ijtimoiy va madaniy rivojlanishida katta rol o'ynagan shaxs sifatida tarixda o'rin egallaydi. Bugungi kunda uning islohotlari va g'oyalari, o'zbek ta'limi va madaniyati rivojining asosiy yo'nalishlarini shakllantirishda davom etmoqda.

Behbudiyning ishlari, bugungi ta'lim tizimida, milliy madaniyatni rivojlantirishda va xalqni ijtimoiy hayotga yanada faolroq jalb qilishda asosiy ilhom manbai bo'lib xizmat qilmoqda. U bugungi kunda ham o'zbek xalqining ma'rifatli va zamonaviy fikrlovchi avlodini tarbiyalashga katta hissa qo'shadi. Mahmudxo'ja Behbudiyning merosi, uning ta'lim, madaniyat va siyosat sohasidagi islohotlari bugungi kunda o'z ahamiyatini saqlab qolgan va yangilanmoqda. Uning ishlari va g'oyalari, xalqning ma'rifatini oshirish, ta'lim tizimini zamon talablariga moslashtirish, milliy qadriyatlarni tiklash va ilm-fan rivojini ta'minlashda davom etmoqda. Behbudiyning o'rni, bugungi o'zbek ta'limining rivojlanishida katta ahamiyatga ega va uning merosi, jamiyatning taraqqiyotiga xizmat qilishda davom etmoqda.

Xulosa qismi: Mahmudxo'ja Behbudiyning merosi o'zining zamonida va bugungi kunda Turkiston va o'zbek xalqining ijtimoiy, madaniy va ilmiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatdi. U, nafaqat ta'lim tizimini yangilash va ilm-fan sohasini rivojlantirish, balki milliy madaniyatni tiklash va o'zlikni anglashni ham muhim vazifa sifatida belgilagan. Behbudiyning g'oyalari va islohotlari o'z zamonida jamiyatni zamonaviy fikrlashga yo'naltirgan bo'lsa, bugungi kunda uning merosi yangi avlodlar uchun muhim ilhom manbai bo'lib xizmat qilmoqda.

Behbudiyning ta'lim sohasidagi islohotlari zamonaviy maktablar va o'quv dasturlarini yaratish, o'quvchilarga nafaqat ilm berish, balki ularni ma'rifatli, jamiyatda faol bo'lishga tayyorlashni o'z ichiga olgan. Shuningdek, uning madaniyatga bo'lgan yondashuvi va siyosiy faoliyati, Turkistonning milliy qadriyatlari va o'ziga xosligini saqlab qolish, ularni rivojlantirishga xizmat qilgan. Behbudiyning o'rni, faqat ta'lim tizimida emas, balki jamiyatning barcha sohalarida yangi tafakkur va yangilanishni ta'minlashda ham katta ahamiyatga ega bo'lgan.

Bugungi kunda, Behbudiyning islohotlari va g'oyalari o'zbek ta'limi, madaniyati va ijtimoiy hayotining zamonaviylashuviga xizmat qilishda davom etmoqda. O'zbekistonning ta'lim tizimining yangi bosqichlari, milliy qadriyatlarni rivojlantirish va ilm-fan sohasidagi yangiliklar, ko'plab jihatdan Behbudiyning dastlabki ishlari va g'oyalari asosida amalga oshirilmogda. Uning merosi, bugungi kunda har bir sohada, xususan, ta'lim va madaniyat sohalarida, ilg'or o'zgarishlarga olib keladigan poydevor sifatida davom etmoqda.

Shu bilan birga, Behbudiyning merosi, jahon miqyosida ilmiy va madaniy rivojlanishga qo'shgan hissasi sifatida qadrlanadi. Bugungi o'zbek jamiyatining taraqqiyotida uning g'oyalari, nafaqat o'zbek xalqining, balki butun Markaziy Osiyo mintaqasining ilmiy va madaniy o'sishida muhim ahamiyatga ega. Mahmudxo'ja Behbudiyning merosi va uning bugungi kunda o'rni, ta'lim va madaniyat sohasidagi islohotlar davom etishi va yangi avlodlar uchun yanada samarali ta'lim tizimlarini yaratishga turtki beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar/Используемая литература/References:

1. Ахророва, З. Б. (2023). МАЎМУДХЎЖА БЕЎБУДИЙНИНГ МАЎНАВИЙ АХЛОҚИЙ ТАРБИЯГА ОИД ҚАРАШЛАРИ. Academic research in educational sciences, 5(NUU Conference 2), 201-206.
2. Ahrorova Z. Mahmudxo'ja Behbudiyning pedagogik qarashlari va ma'rifiy-amaliy faoliyati. Pedagog. Fan.nomzodi. diss. Toshkent: 1997. 157 b.
3. Axrarova Z. MAHMUDXO'JA BEHBUDIYNING PEDAGOGIK MEROSI // Academic research in educational sciences. 2024. №NUU Conference 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mahmudxo-ja-behbudiyning-pedagogik-merosi> (дата обращения: 14.03.2025).
4. Abdullayeva, Marxabo, and Sarvinos Kasimova. "INGLIZ VA ARAB TILLARINING O'RGANILISHIDAGI MURAKKABLIKAR VA IMKONIYATLAR." *SHOKH LIBRARY* (2025).
5. Botirova, Dilafruz Bozorovna, Markhabo Raxmonkulovna Abdullayeva, Ilkhom Yusupovich Khaydarov, Ra'no Anvarovna Khaydarova, and Shaxnoza Sharofovna Sharofova. "Social Psychological Features of the Process of Professional Stress in Pedagogical Activity." *Journal Power System Technology* ISSN: 1000-3673.
6. Xayrulla Khudoyorovich Khamidov, Ikrom Yusupovich Bultakov, Karima Saydanovna Raxmanberdiyeva, Sarvinos Sayfullayevna Kasimova, Shirin Baxtiyarovna Sodiqova. Linguistic Expertise of Educational Literature: Analysis and Results // *Journal Power System Technology*. Vol. 48 No. 4/2024 p. 4017-4027. <https://powertechjournal.com/index.php/journal/article/view/1253>
7. Munajatxon A. Classification and Epidemiology of Affective-Respiratory Paroxysm // *Spanish Journal of Innovation and Integrity*. – 2024. – T. 37. – C. 188-191.
8. Bakhtiyorovna S. S. The Method of syntactic-stylistic expression of respectful speech in the Uzbek Language // *Журнал IJESC*. – 2021. – T. 6. – C. 28094-28095.
9. Sadikova S. B. Concepts of Respect Category and Respect Speech in Uzbek Language // *INTERNATIONAL JORNAL OF TREND IN SCIENTIFIC RESEARCH AND DEVELOPMENT* e-ISSN. – C. 2456-6470.